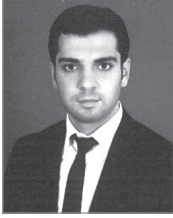

DÖVİZLE SÖZLEŞME YASAĞININ UYGULAMA ALANI ile VERGİSEL ve İŞLEVSEL ETKİLERİ

THE IMPLEMENTATION AREA OF THE FOREIGN CURRENCY CONTRACT BAN AND TAXATION AND FUNCTIONAL EFFECTS

Osman GÜLER*

ÖZ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarında düzenledikleri bazı sözleşmelerde, sözleşme bedelinin Türk Lirası olarak belirlenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca söz konusu kararda bu zorunluluğun, 13 Eylül 2018 tarihinden önce akdedilmiş yürürlükteki sözleşmeleri de kapsadığı belirtilmiş ve sözleşmelerde döviz cinsinden kararlaştırılmış bedellerin 30 gün içinde (13 Ekim 2018’e kadar) Türk Lirasına çevrilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Döviz Cinsi, Döviz Etkisi, Sözleşme, Damga Vergisi, Yerleşik Kişi

JEL Sınıflandırması Kodları: K12, K34, B31, F31

ABSTRACT

With the Presidential Decree No: 85 dated 12.09.2018 on the amendment of Decision No: 32 on the protection of the value of Turkish Lira, it is obligatory to determine the amount of the contract as Turkish lira in certain contracts arranged by the peOPLE resident in Turkey. In addition, it is stated in the resolution that this obligation covers the contracts in force that were concluded before 13 September 2018 and that the amounts agreed in foreign currency should be converted into Turkish Liras within 30 days (until 13 October 2018).

Keywords: Currency Type, Foreign Currency Indexed, Contract, Stamp Tax, Resident Person

JEL Classification Codes: K12, K34, B31, F31

* Vergi Müfettiş Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, osman.guler@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0003-1512-0737
Güler, O. (Nisan 2019), Dövizle Sözleşme Yasağının Uygulama Alanı ile Vergisel ve İşlevsel Etkileri, *Vergi Raporu*, 235, (120-133).

GİRİŞ

Küresel piyasalarda son dönemde meydana gelen ani dalgalanmalar, diğer ülke para birimlerinde olduğu gibi Türk Lirasında da değer kaybına neden olmuştur. Bu durum Türk Parası kıymetinin korunması hususunda bir takım tedbirler almayı zorunlu hale getirmiştir.

Bu amaçla Kambiyo Mevzuatı¹ çerçevesinde; *"1- Döviz elde etmeyen Türkiye'de yerleşik kişilerin döviz kredisi kullanımına sınırlama getirilmesi,"²*

2- İhracat bedellerinin yurda getirilmesinde süre kısıtı ile birlikte, tahsil edilen ihraç bedelinin bir kısmının Türk Lirasına çevrilmesi gibi,"³

bazı yasal tedbirler alınmıştır.

Nitekim kamuoyunda *"dövizle sözleşme yapı"* olarak da bilinen Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı,⁴ alınan bu tedbirler paralelindeki son yasal düzenleme olmuştur.

Söz konusu 2018/85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'ın *"Döviz"* başlıklı 4'üncü maddesine *"g"* bendi eklenmiştir.

32 sayılı Karara eklenen 4/g bendine göre, 13 Eylül 2018 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere; Türkiye'de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki *"menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde"* sözleşme bedeli ve bu sözleşmeden

kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılmayacaktır.

Ayrıca 32 sayılı Karar'a eklenen Geçici Madde 8 uyarınca, 13 Eylül 2018 tarihinden itibaren 30 gün içinde yukarıda belirtilen ve daha önce akdedilmiş yürürlükteki sözleşmelerdeki döviz cinsinden kararlaştırılmış bedeller, Bakanlıkça belirlenen haller dışında; Türk parası olarak taraflarca yeniden belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kararda yer alan *"Türkiye'de yerleşik kişiler"* kavramı, düzenlemenin uygulama alanını *"kişi"* bakımından sınırlandırmıştır. 32 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kararın *"Tanımlar"* başlıklı 2. Maddesinin (b) bendinde; Türkiye'de yerleşik kişiler, *"Yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil Türkiye'de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri ifade eder."* şeklinde tanımlanmıştır.⁵

Ayrıca karara ilişkin yayımlanan tebliğin 8/23'üncü maddesinde,⁶ *"Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışındaki; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, işlettiği veya yönettiği fonlar, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin bulunduğu şirketler 32 sayılı Kararın 4 üncü maddesinin (g) bendi uygulaması kapsamında Türkiye'de yerleşik olarak değerlendirilir. Ancak, sözleşmenin yurt dışında ifa edilmesi durumunda bu fıkra hükmü uygulanmaz."* şeklinde belirtilmiştir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'de yerleşik olmanın temel kıstası, kişilerin Türki-

¹ Kambiyo mevzuatı, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 1567 sayılı Kanun, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar, tebliğ ve diğer alt düzenleyici (1 M Sayılı TCMB Genelgesi gibi) işlemlerden oluşmaktadır.

² 25 Ocak 2018 tarih ve 30312 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ 4 Eylül 2018 tarih ve 30525 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ 13 Eylül 2018 tarih ve 30534 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵ 11.8.1989 tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.(32 sayılı Karar)

⁶ 16.11.2018 tarih ve 30597 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ye'de kanuni yerleşim yerinin bulunmasıdır. Kısacası Türkiye'de kanuni yerleşim yeri bulunan tüm gerçek ve tüzel kişiler bu karar kapsamına girmektedir.

32 sayılı Karar'da yapılan değişikliğe ilişkin usul ve esasların belirlenmesi hususunda ilk olarak 6 Ekim 2018 tarihli Resmi Gazetede 2018-32/51 sayılı Tebliğ yayımlanmıştır. Daha sonra dövizle sözleşme yasağı düzenlemesinin bu tebliğ ile belirlenen usul ve esasları yeniden ele alınmış ve akabinde bu minvaldeki 2008-32/34 sayılı 32 sayılı Karara İlişkin Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair 2018-32/52 sayılı Tebliğ, 16 Kasım 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu nedenle yazımızda tebliğ ifadesi ile kastedilen 2018-32/52 sayılı Tebliğ olacaktır.

Bu çalışmamızda, yayımlanan tebliğ ile birlikte tebliğ hükümlerine mukabil diğer yasal mevzuatlar çerçevesinde hangi sözleşmelerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı, yürürlükteki döviz cinsi sözleşmeler için belirlenen esaslar, taraflarca Türk Lirası cinsinden yeniden düzenlenecek sözleşmelerle birlikte damga vergisi yükümlülüğünün doğup doğmayacağı, karara uymamanın müeyyidesi, uygulamada sözleşme tarafları arasında oluşabilecek memnuniyet ve mağduriyetlerin değerlendirmelerine yer verilecektir.

1- DÖVİZLE SÖZLEŞME YASAĞININ USUL ve ESASLARI

13 Eylül 2018 tarih ve 30534 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Parası Kıymetini Korumu Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile döviz cinsinden ve dövize endeksli sözleşmelere yönelik düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin kapsamına yönelik 16.11.2018 tarihinde yayımlanan 2018-32/52 sayılı Tebliğ'de özetle, dövizle sözleşme yasağı hükümlerinin hangi sözleşmelere uygulanacağı, hangi sözleşmelerin ise istisna tutulduğu, yürürlükteki sözleşmelerin Türk Lirasına dönüşümlerinin ne şekilde ve hangi kur üzerinden yapılacağına ilişkin açıklamalara açıklık getirilmiştir.

1.1- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/52)

2018-32/52 sayılı Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'in mülga 8'inci maddesi "Döviz Cinsinden ve Dövize Endeksli Sözleşmeler" başlığı altında düzenlenmiş olup, söz konusu madde de dövizle sözleşme yasağına tabi sözleşmeler ile istisna tutulan sözleşmelere ilişkin düzenlemelere, aşağıdaki tabloda tasnifi olarak yer verilmiştir.

DÖVİZLE SÖZLEŞME YASAĞINA TABİ SÖZLEŞMELER ve İSTİSNALARI	
Bent	Gayrimenkul Satış ve Kiralama Sözleşmeleri
1-2	- Türkiye'de yerleşik kişiler kendi aralarında akdedecekleri; konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dâhil gayrimenkul satış ve kiralama sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.
3	İstisnalar: - Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin veya bu maddenin on dokuzuncu fıkrasında belirtilen kişilerin alıcı veya kiracı olarak taraf oldukları gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.
4	

5	<p>- Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan belgeli konaklama tesislerinin işletilmesi amacıyla kiralanmasıyla ilgili gayrimenkul kiralama sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p> <p>- Gümrüksüz satış mağazalarının kiralanmasına ilişkin gayrimenkul kiralama sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p>
İş Sözleşmeleri	
6	<p>- Türkiye'de yerleşik kişiler kendi aralarında akdedecekleri; yurt dışında ifa edilecekler ile gemi adamlarının taraf oldukları dışında kalan iş sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.</p> <p>İstisnalar:</p>
6	<p>- Yurt dışında ifa edilecekler ile gemi adamlarının taraf oldukları iş sözleşmelerinde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p>
14	<p>-Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan Türkiye'de yerleşik kişilerin taraf olduğu iş sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p>
19	<p>-Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin işveren veya hizmet alan olarak taraf olduğu iş sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p>
Hizmet Sözleşmeleri	
7	<p>- Türkiye'de yerleşik kişiler kendi aralarında akdedecekleri; aşağıda belirtilenler dışında kalan danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dâhil hizmet sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.</p> <p>İstisnalar:</p>
7	<p>a) Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişilerin taraf oldukları hizmet sözleşmeleri, (Ör;Futbolcular, Expatlar v.b.)</p> <p>b) İhracat, transit ticaret, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,</p> <p>c) Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışında gerçekleştirecekleri faaliyetler kapsamında yapılan hizmet sözleşmeleri,(Ör;Yurtdışı Fuarları)</p> <p>ç) Türkiye'de yerleşik kişilerin, kendi aralarında akdedecekleri, Türkiye'de başlayıp yurt dışında sonlanan ve yurt dışında başlayıp Türkiye'de sonlanan hizmet sözleşmeleri istisnadır.</p>
19	<p>- Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de bulunan; şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu, doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler ile serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketlerin işveren veya hizmet alan olarak taraf olduğu hizmet sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.</p>

Eser Sözleşmeleri	
8	- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; eser sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.
8	İstisna: - Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; döviz cinsinden maliyet içeren eser sözleşmelerinde, sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür.
Menkul Satış ve Kiralama Sözleşmeleri	
9	- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; taşıt satış sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.
9	İstisna: - Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; diğer menkul satış sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür.
10	- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; taşıt kiralama sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramazlar.
10	İstisna: - Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; diğer menkul kiralama sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür.
25	-32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş bulunan, taşıt kiralama ve yolcu taşıma amaçlı ticari taşıt satış sözleşmeleri anılan geçici madde hükmünden istisnadır.
Yurtdışında Üretilen Yazılım Satış ve Donanım ve Yazılımlara İlişkin Lisans-Hizmet Sözleşmeleri	
11	- Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri; bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılımlara ilişkin satış sözleşmeleri ile yurt dışında üretilen donanım ve yazılımlara ilişkin lisans ve hizmet sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırmaları mümkündür.
Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmeleri	
12	- 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama (leasing) sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.
13	-32 sayılı Kararın 17 ve 17/A maddeleri kapsamında yapılacak finansal kiralama (leasing) sözleşmelerine ilişkin bedellerin döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür.
26	-32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilmiş bulunan, menkul ve gayrimenkullere ilişkin finansal kiralama sözleşmeleri anılan geçici madde hükmünden istisnadır.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Taraf Olduğu Sözleşmeler	
16	- Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası antlaşmaların ifası kapsamında gerçekleştirilecek olan projeler dahilinde; yükleniciler veya görevli şirketlerin ve bunların sözleşme imzaladığı tarafların üçüncü taraflarla akdedeceği veya bahsi geçen projeler çerçevesinde akdedilecek, gayrimenkul satış sözleşmeleri ve iş sözleşmeleri dışında kalan sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.
15	- On altıncı fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının veya Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketlerinin taraf olduğu gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama dışında kalan sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.
4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düz. Hk. Kanun Kapsamındaki Sözleşmeler	
17	-4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen işlemlere ilişkin olarak yapılan sözleşmelerde sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür. Bu işlemlerle ilgili olarak bankaların taraf olduğu sözleşmelerde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür.
6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Kapsamındaki Sözleşmeler	
18	-32 sayılı Karar hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının (<i>yabancı sermaye piyasası araçları ve depo sertifikaları ile yabancı yatırım fonu payları da dahil olmak üzere</i>) döviz cinsinden oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülüklerin döviz cinsinden kararlaştırılması mümkündür.
Sivil Havaacılık Mevzuatı Kapsamındaki Sözleşmeler	
20	- Türkiye'de yerleşik yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu işletmeleri; hava taşıma araçlarına, motorlarına ve bunların aksam ve parçalarına yönelik teknik bakım hizmeti veren şirketler; sivil havaacılık mevzuatı kapsamında havalimanlarında yer hizmetleri yapmak üzere çalışma ruhsatı alan veya yetkilendirilen kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşlar ile söz konusu kuruluşların kurdukları işletme ve şirketler ile doğrudan veya dolaylı olarak sermayelerinde en az yüzde elli hisse oranına sahip olduğu ortaklıkların Türkiye'de yerleşik kişilerle döviz cinsinden veya dövize endeksli bedeller içeren gayrimenkul satış, gayrimenkul kiralama ve iş sözleşmeleri haricindeki sözleşmeleri akdetmeleri mümkündür.

1.2- Sözleşmelerin Türk Lirasına Dönüşümü

Sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedellerin 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesi kapsamında Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenmesi zorunludur.

Bir önceki bölümde düzenlemenin kapsamına ilişkin hükümlerine yer verilen Tebliğin 8/28'inci maddesinde, Sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedellerin Türk parası olarak taraflarca nasıl belirleneceği belirtilmiştir.

Şöyle ki, tebliğ hükmü uyarınca belirlenen

usule göre, sözleşme bedellerinin Türk Lirasına dönüşümünde taraflar kendi aralarında uzlaşma sağlamaları halinde diledikleri kuru baz alabileceklerdir.

Ancak taraflar arasında mutabakata varılmazsa; akdedilen sözleşmelerde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller, söz konusu bedellerin 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru kullanılarak hesaplanan Türk parası cinsinden karşılığının 2/1/2018 tarihinden bedellerin yeniden belirlendiği tarihe kadar Türkiye İstatistik Kurumu'nun her ay için belirlendiği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması suretiyle belirlenecektir.

Mutabakata varamayan taraflar 2 Ocak 2018 tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın efektif satış kurunu, yani 1 Amerikan Doları için 3.7776 TL, 1 Euro için 4.5525 TL ve 1 İngiliz Sterlini için 5.1252 TL'yi satış kuru olarak dikkate alacaklardır.⁷

Ayrıca 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce akdedilen konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmelerinde döviz veya dövize endeksli olarak belirlenen bedeller bu fıkranın ilk paragrafına göre iki yıllık süre için Türk parası olarak belirlenecektir. Ancak, Türk parası olarak belirlemenin yapıldığı kira yılının sonundan itibaren bir yıl geçerli olmak üzere; anılan paragraf uyarınca Türk parası olarak belirlenen kira bedeli, taraflarca belirlenirken mutabakata varılmazsa, belirleme tarihinden belirlemenin yapıldığı kira yılının sonuna kadar Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlendiği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması yoluyla belirlenecektir. Bir sonraki kira yılı Türk parası cinsinden kira bedeli ise,

taraflarca belirlenirken mutabakata varılmazsa, önceki kira yılında geçerli olan kira bedelinin Türkiye İstatistik Kurumunun belirlendiği tüketici fiyat endeksi (TÜFE) aylık değişim oranları esas alınarak artırılması yoluyla belirlenecek ve belirlenen Türk parası cinsinden kira bedeli bu fıkrada belirtilen iki yıllık sürenin sonuna kadar geçerli olacaktır.

Tebliğde, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde tahsili yapılmış veya gecikmiş alacaklar ile gayrimenkul kira sözleşmeleri kapsamında verilen depozitolar ve sözleşmelerin ifası kapsamında dolaşıma girmiş kıymetli evraklar için Türk lirasına çevrilme zorunluluğunun bulunmadığı belirtilmiştir.

Konuya ilişkin olarak sözleşme taraflarının kur üzerinde mutabakata varamadığı durumlar için oluşturulmuş aşağıdaki örnek ve hesaplamalara yer verilmiştir:⁸

Örnek A- Sözleşme bedeli döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedeller Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesi kapsamında Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenirken mutabakata varılmaması halinde 2008-32/34 sayılı Tebliğ'in 8'inci maddesinin yirmi sekizinci fıkrasının birinci paragrafı kapsamında yapılacak hesaplama ile ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:

Sözleşme tarihi: 18/2/2017

TL'ye çevrilme tarihi: 11/10/2018

Döviz Sözleşme bedeli: 18/2/2017 tarihli 5 yıl süreli sözleşmede yer alan "yıllık" sözleşme bedeli

⁷ <http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/201801/02012018.xml> Erişim Tarihi:23 Ekim 2018

⁸ <https://hazine.gov.tr/sikca-sorulan-sorular-dovize-endeksli-sozlesmeler?type=icon> Erişim Tarihi:23 Ekim 2018

TCMB kuru: 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru

TÜFE:⁹ 2/1/2018 tarihinden 11/10/2018'e kadar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 9 aylık toplam TÜFE değişim oranı

TL'ye Çevrilen Sözleşme Bedeli= (Sözleşme bedeli * TCMB kuru) * (1+TÜFE)

Örnek A- Sayısal Hesaplama:

Sözleşme tarihi: 18/2/2017

TL'ye çevrilme tarihi: 11/10/2018

Döviz Sözleşme bedeli: 1000 ABD doları

TCMB kuru: 3,7776 Dolar/TL

TÜFE: 19,37 %

TL'ye Çevrilen Sözleşme Bedeli= (1000 *3,7776) *(1+0,1937)

= 4.509,32 TL olacaktır.

Örnek B- Sözleşme bedeli döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak karşılaştırılması mümkün olmayan sözleşmelerde yer alan bedeller Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesi kapsamında Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenirken mutabakata varılmaması halinde 2008-32/34 sayılı Tebliğ'in 8'inci maddesinin yirmi sekizinci fıkrasının ikinci paragrafı kapsamında "konut ve çatılı iş yeri kira sözleşmeleriyle ilgili" yapılacak hesaplama ile ilgili örnek aşağıda yer almaktadır:

Sözleşme tarihi: 18/2/2017

Çevrilme tarihi: 11/10/2018

Döviz Sözleşme bedeli: 18/2/2017 tarihli 5 yıl süreli sözleşmede yer alan konut veya çatılı iş yeri yıllık kira sözleşmesi bedeli

TCMB kuru: 2/1/2018 tarihinde belirlenen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru

TÜFE₁: 2/1/2018 tarihinden 11/10/2018'e ka-

dar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 9 aylık toplam TÜFE değişim oranı

Sözleşme Bedeli₁: 11/10/2018-18/2/2019 tarihleri arasında geçerli Sözleşme Bedeli (TL)

Sözleşme Bedeli₁= (Döviz Sözleşme bedeli * TCMB kuru) * (1+TÜFE₁)

TÜFE₂: 11/10/2018 tarihinden 18/2/2019'a kadar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan 4 aylık toplam TÜFE değişim oranı

Sözleşme Bedeli₂: 18/2/2019-18/2/2020 tarihleri arasında geçerli Sözleşme Bedeli (TL)

Sözleşme Bedeli₂= Sözleşme bedeli₁ * (1+TÜFE₂)

TÜFE₃: 18/2/2019 tarihinden 18/2/2020'ye kadar Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan yıllık TÜFE değişim oranı

Sözleşme Bedeli₃: 18/2/2020-11/10/2020 tarihleri arasında geçerli Sözleşme Bedeli (TL)

Sözleşme Bedeli₂= Sözleşme bedeli₂ * (1+TÜFE₃)

Örnek B- Sayısal Hesaplama:

Sözleşme tarihi: 18/2/2017

TL'ye çevrilme tarihi: 11/10/2018

Döviz Sözleşme bedeli: 1000 ABD doları

TCMB kuru: 3,7776 Dolar/TL

TÜFE₁: 19,37 %

Sözleşme Bedeli₁= (1000 *3,7776) *(1+0,1937)

= 4.509,32 TL

TÜFE₂: 6 % (VARSAYIM)

Sözleşme Bedeli₂= 4.509,32* (1+0,06)

= 4.779,88 TL

TÜFE₃: 15 % (VARSAYIM)

Sözleşme Bedeli₃= 4.779,88* (1+0,15)

= 5.496,86 TL olacaktır.

Ayrıca ilgili tebliğin 8/21'inci maddesinde, "Sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsin-

⁹ TÜFE hesaplamaları yapılırken TÜİK'ten alınan Tüketici Fiyat Endeksi rakamları dikkate alınacaktır. Örneğin TÜFE₁ değeri hesaplanırken [(TÜFE Eylül 2018/TÜFE Aralık 2017)-1] formülü kullanılacaktır. Yapılacak hesaplamalarda TÜFE oranı kisten (aylık oranlar dikkate alınacak, artık günler dikkate alınmayacaktır) uygulanmayacaktır.

den veya dövizde endeksli olarak karşılaştırılmayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda yer alan bedellerin döviz cinsinden veya dövizde endeksli olarak belirlenmesi mümkün değildir. Ancak, 32 sayılı Kararın Geçici 8 inci maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenmiş ve dolaşıma girmiş bulunan bu kapsamdaki kıymetli evraklar anılan geçici madde hükmünden istisnadır. hükmüne yer verilmiştir.

Bu durumda 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesinin yürürlük tarihi olan 13 Eylül 2018'den önce akdedilmiş döviz cinsinden veya dövizde endeksli sözleşmelerin bedellerine istinaden dolaşımda bulunan döviz cinsi kıymetli evraklar için Türk lirasına çevrilme zorunluluğu istisnaya tabi tutulmuştur.

Diğer bir husus ise, dövizde endekslenen sözleşmelerin kapsamı ile alakalıdır. Bu husus tebliğin 8/22'inci maddesinde, "Uluslararası piyasalarda fiyatı döviz cinsinden belirlenen kıymetli madenlere ve/veya emtiaya endekslenen ve/veya dolaylı olarak dövizde endekslenen sözleşmeler, 32 sayılı Kararın 4 üncü maddesinin (g) bendi uygulaması kapsamında dövizde endeksli sözleşme olarak değerlendirilir. Ancak, taşımacılık faaliyetlerine ilişkin hizmet sözleşmelerinde akaryakıt fiyatlarına endeksleme yapılması mümkündür." denilerek fiyatı döviz cinsinden belirlenen altın, gümüş vb. gibi kıymetli maden ve emtia cinsinden sözleşme bedeli belirlenmesinin ve tarafların bu şekilde muvazaalı işlem tesis etmesinin önüne geçilmiştir.

2- TÜRK LİRASINA ÇEVİRİLEN SÖZLEŞMELERDE DAMGA VERGİSİ

2018-32/52 sayılı Tebliğde, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövizde

endeksli olarak daha önce akdedilmiş sözleşmelerde yer alan bedellerin, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararın Geçici 8'inci maddesi kapsamında Türk parası olarak taraflarca yeniden belirleneceği hükmü yer almaktayken, taraflarca düzenlenecek yeni sözleşmelerin damga vergisine tabi olmayacağına dair aksine bir hüküm (istisna vb.) bulunmamaktadır. Bu nedenle idare tarafından mevcut durum ilgili bir değişiklik yapılmadığı müddetçe, Türk parası olarak yeniden düzenlenen sözleşmelerde damga vergisi doğabileceği hususunu değerlendirmelerimizde gözetmek durumundayız.

Nitekim 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 1'inci maddesinde, bu Kanuna ekli (1) sayılı tabloda yazılı kağıtların damga vergisine tabi olduğu belirtilmiştir.

Yine aynı Kanun'un "Nispet" başlıklı 14/2 Maddesi;

"Belli parayı ihtiva eden mukavelenamelerin değiştirilmesi halinde artan miktar aynı nispette vergiye tabidir. (Ek cümle: 15/7/2016-6728/25 md.) Birinci fıkraya göre azami tutardan vergi alınan mukavelenamelerin, diğer hükümlerinde değişiklik olmaksızın sadece bedelinin artması durumunda, artan bedele ilişkin bu hüküm uygulanmaz. Bunların devri halinde aslından alınan verginin dörtte biri alınır.¹⁰ Mukavelenamelerin müddetinin uzatılması halinde aynı miktar veya nispette vergi alınır. Akreditif mektup ve telgraflarında süre uzatıldığı takdirde verginin dörtte biri alınır. Yabancı memleketlerden Türkiye üzerine düzenlenen kağıtlar aynı miktarda, yabancı memleketlerin birinden diğeri üzerine düzenlenip Türkiye'de tedavüle çıkarılanlar ise yarı nispette vergiye tabidir." şeklinde düzenlenmiştir.¹¹

Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 35 seri No.lu Damga Vergisi Genel Tebliği'nin konuyla ilgili kısmında ise;

¹⁰ Azami Tutar:29/12/2017 tarihli ve 30285 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Maliye Bakanlığının (Gelir İdaresi Başkanlığı) 62 Seri No.'lu Tebliği ile 1/1/2018 tarihinden itibaren 2.135.949,30 Türk Lirası olarak tespit edilmiştir.

¹¹ 11/7/1964 tarih ve 11751 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

"Vergiye tabi kağıdın yabancı para cinsinden düzenlenmesi halinde ise kağıt üzerinde yer alan dövizin, kağıdın düzenlendiği tarihteki T.C. Merkez Bankasınca tespit ve ilan olunan cari döviz satış kuruna göre bulunacak Türk Lirası karşılığı üzerinden damga vergisi hesaplanacaktır. Damga vergisi miktarının "azami tutarı" aşıp aşmadığı hususunun buna göre dikkate alınacağı da tabiidir.

Bu sınırların uygulanmasında damga vergisinde vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarih esas alınacaktır." hükmü yer almaktadır.¹²

Görülebileceği üzere, Damga Vergisi Kanun'unun 14'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, belli parayı ihtiva eden mukavelenamelerin değiştirilmesi halinde artan miktarın aynı nispette vergiye tabi olacağı hükümlerine yer verilmiştir. Birinci fıkrasında ise, azami tutardan vergi alınan mukavelenamelerin, diğer hükümlerinde değişiklik olmaksızın sadece bedelinin artması durumunda, artan bedele ilişkin bu hüküm uygulanmaz ifadesi yer almaktadır. Bahsi geçen azami tutar, 1/1/2018 tarihinden itibaren 2.135.949,30 Türk Lirası olarak belirlenmiştir.

Artan Miktar Nasıl Hesaplanacaktır?

35 seri No.lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliğinde, vergiye tabi kağıdın yabancı para cinsinden düzenlenmesi halinde kağıt üzerinde yer alan dövizin **kağıdın düzenlendiği tarihteki** T.C. Merkez Bankası'nca tespit ve ilan olunan cari döviz satış kuruna göre bulunacak Türk Lirası karşılığı üzerinden damga vergisi hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Yine bu hususla alakalı T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Daire Başkanlığı tarafından 22.11.2018 tarihinde DV-22/2018-1 sayılı Damga Vergisi Sirküleri/22¹³ yayımlanmış ve Türk parası ile düzenlenecek yeni sözleşmelerde damga vergisi hesaplanıp hesaplanmayacağı veya nasıl hesaplanacağı konuların-

da kamuoyunda oluşan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında döviz cinsinden düzenlenmiş olan sözleşmelerin bedellerinin Türk Lirası (TL) olarak yeniden belirlenmesine ilişkin düzenlenen kağıtların;

- Sözleşmelerin diğer maddelerinde (taraf, süre uzatımı, yeni iş ilavesi vb.) bir değişiklik yapılmaksızın münhasıran bedele ilişkin düzenleme yapılması,
- Yapılacak değişiklik sonrası Türk Lirası cinsinden belirlenecek toplam bedelin, ilk sözleşmede yer alan döviz cinsinden bedel ile değişikliğe ilişkin kağıdın düzenlendiği tarihteki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca ilan edilen cari döviz satış kurunun çarpımı suretiyle bulunacak tutarı geçmemesi,
- İlk sözleşmeye atıf yapılmış olması şartlarını birlikte taşıması halinde, söz konusu değişikliğe ilişkin kağıtlardan ayrıca damga vergisi aranılmayacağı belirtilmiştir.

Örnek 1:

5/5/2016 tarihinde toplam sözleşme bedeli 100.000 USD olan bir sözleşme imzalandığını; 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında, 2016 tarihli sözleşmenin diğer koşullarında bir değişiklik olmaksızın sözleşme bedelinin Türk parası ile değiştirilmesi için 14/9/2018 tarihinde ilk sözleşmeye atıf yapan bir sözleşme düzenlenmiş olduğunu varsayalım (14/9/2018 tarihinde geçerli TCMB döviz satış kuru 1 USD=6,3681).

İlk sözleşmedeki toplam tutarın değiştirilmesi durumunda:

Değişikliğe ilişkin sözleşmenin düzenlendiği 14/9/2018 tarihi itibarıyla 5/5/2016 tarihli sözleşmenin toplam bedeli, (100.000 USD *6,3681)

¹² 21/12/1998 tarih ve 23560 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹³ 22.11.2018 tarih ve DV-22/2018-1 sayılı Damga Vergisi Sirküleri/22

636.810 Türk Lirası olarak dikkate alınacaktır. Buna göre, bedelin Türk Lirası olarak belirlenmesine ilişkin 14/9/2018 tarihli sözleşmede,

- Bedelin 636.810 Türk Lirası veya altında bir bedel olarak belirlenmesi durumunda, değişikliğe ilişkin kağıt nedeniyle damga vergisi aranmayacaktır.
- Bedelin 636.810 Türk Lirasını geçmesi halinde, değişikliğe ilişkin kağıt için artan tutar üzerinden nispi damga vergisi alınacaktır.

İşin bir kısmının gerçekleşmesi nedeniyle bakiye tutarın değiştirilmek istenmesi durumunda:

Değişikliğe ilişkin sözleşmenin düzenlendiği 14/9/2018 tarihi itibarıyla 5/5/2016 tarihli sözleşmeye konu işin %60'ının tamamlandığı durumda, kalan %40'lık kısmı için ilk sözleşmenin bedeli, (40.000 USD *6,3681) 254.724 Türk Lirası olarak dikkate alınacaktır. Buna göre, işin kalan kısmına ilişkin bedelin Türk Lirası olarak belirlenmesine yönelik düzenlenen 14/9/2018 tarihli sözleşmede,

- Bedelin 254.724 Türk Lirası veya altında bir bedel olarak belirlenmesi durumunda, değişikliğe ilişkin kağıt nedeniyle damga vergisi aranmayacaktır.
- Bedelin 254.724 Türk Lirasını geçmesi halinde, artan tutar üzerinden nispi damga vergisi alınacaktır.

Örnek 2:

5/5/2016 tarihinde 10 yıllık sözleşme imzalandığını, sözleşmede yıllık bedelin 10.000 USD, toplam sözleşme bedelinin ise 100.000 USD olduğu belirlemelerine yer verildiği; daha sonra 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında 20/9/2018 tarihinde sözleşme bedelinin Türk parasına çevrildiğini ve sözleşme süresinin de aynı bedelle 1 yıl uzatıldığı varsayıldığında, sözleşmenin Türk Lirasına çevrilmesinde bedel art-

masa dahi süre uzatımı nedeniyle uzatılan süre için belirlenen yeni bedel ve uzayan süre dikkate alınmak suretiyle damga vergisi hesaplanması gerekecektir.

Diğer taraftan, ilk sözleşmenin başka hükümlerinde de değişiklik olması veya bu sözleşme yerine geçecek tamamen yeni bir sözleşme yapılması durumunda, bu sözleşme ihtiva ettiği toplam tutar üzerinden genel hükümler çerçevesinde nispi damga vergisine tabi olacaktır.

Yukarıda 22 No.lu Damga Vergisi Sirkülerinde yer alan örneklerden de görüleceği üzere, ilk sözleşmede yer alan döviz cinsinden bedel ile değişikliğe ilişkin kağıdın düzenlendiği tarihteki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na ilan edilen cari döviz satış kurunun çarpımı suretiyle bulunacak tutarın üzerinde bir bedelle yeniden Türk parası cinsinden sözleşme yapılması halinde, artan miktar kapsamında damga vergisi hesaplanacaktır.

Ayrıca, 488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 5'inci maddesi "*Nispi vergiye tabi kağıtların sadece bir nüshasından damga vergisi hesaplanır.*" hükmü uyarınca sadece bir nüsha için damga vergisi hesaplanması gerektiği unutulmamalıdır.

3- DÜZENLEMELERE UYMAYANLARA UYGULANACAK CEZA

13.09.2018 tarihinde yürürlüğe giren 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile eklemeler yapılan 32 sayılı Kararın dayanağı, 20/02/1930 tarih ve 1567 sayılı "*Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun*"dur.¹⁴

1567 sayılı Kanunun cezalara ilişkin 3. maddesinde, "*Cumhurbaşkanının bu Kanun hükümlerine göre yapmış bulunduğu genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklerine aykırı hareket eden kişilerin idari para cezası ile cezalandırılacağı*" hükmü düzenlenmiştir.

¹⁴ 25.02.1930 tarih ve 1433 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Maddede ayrıca, “Kabahatin konusunu yabancı para oluşturması halinde, idarî para cezasının hesaplanmasında fiilin işlendiği tarih itibarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bu paraya ilişkin “döviz satış kuru” esas alınır. Hükmolunacak idarî para cezasına, suç tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında, para cezası ile birlikte tahsil olunmak üzere, gecikme faizi uygulanır. Gecikme faizinin hesaplanmasında ay kesirleri nazara alınmaz. Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçların tekerrürü halinde verilecek cezalar iki kat olarak hükmedilir. Bu madde hükmüne göre idarî para cezasına karar vermeye Cumhuriyet savcısı yetkilidir.” düzenlemeleri de yer almıştır.

Sonuç olarak Cumhurbaşkanlığı Kararı ile düzenlenen yasağa uyulmaması halinde taraflar, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun’un 3. maddesi gereğince Cumhurbaşkanlığı’nın bu Kanun hükümlerine göre yapmış bulunduğu genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklerine aykırı hareket eden durumuna düşeceğinden, üçbin (3.000) Türk Lirasından yirmibeşbin (25.000) Türk Lirasına kadar (yeniden değerlendirme oranları dikkate alındığında yaklaşık 6.300-55.000 TL) idarî para cezası ile cezalandırılacaklardır.

Aykırlığın tekerrürü halinde verilecek cezalar iki kat olarak uygulanacak olup, ayrıca hükmolunacak idarî para cezasına, suç tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süreler için 6183 sayılı Kanuna göre tespit edilen gecikme zammı oranında, para cezası ile birlikte tahsil olunmak üzere, gecikme faizi de uygulanacaktır.

4- DÜZENLEMENİN İŞLEVSEL ETKİLERİ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar’da yapılan değişiklik ile piyasalarda oluşan kur riski dolayısıyla ekonomimizde yaşanan belirsizliklerin minimize edilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu düzenleme yerli para kulla-

nımını artıracak ve Türk parasının değerini korumasına yardımcı olacaktır.

Söz konusu düzenlemenin gerekliliği herkesin malumudur. Ancak düzenlemenin karardan önce yürürlükte olan dövizli sözleşmeleri de kapsamaması, mevcut sözleşmelerin tarafları arasında memnuniyet ve mağduriyet cephesi oluşturma riskini içinde barındırmaktadır.

İlk yayımlanan tebliğden farklı olarak 16 Kasım 2018 tarihinde yürürlüğe giren son tebliğde yapılan değişikliklerle kararın yürürlük tarihinden önce (13 Eylül 2018) dolaşımda bulunan döviz cinsi kıymetli evrakların ve ticari taşıt satış sözleşmelerinin, aynı zamanda kiralanan gayrimenkuller için verilmiş döviz cinsi depozitoların kapsam dışına alınması, bu risklerin azaltılmaya çalışıldığını göstermektedir. Aynı zamanda bu tebliğ ile birlikte ortaya çıkan kafa karışıklarının birçoğu giderilmiştir.

Tüm bu olumlu değişikliklerle birlikte taraflar arasında uzlaşma ortamının sağlanması için zaman ve hatta belki de diğer risklerin minimize edilmesi veya bertaraf edilmesi için yeni düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulabileceğini belirtmekte fayda vardır. Bu kapsamda dövizle sözleşme yapıldığı düzenlemesi ile gündeme gelen 3 temel sorunla değerlendirmemizde yer verilecektir.

1-Süre Sorunu: Düzenleme, mevcut dövizli veya dövize endeksli sözleşmelerdeki bedellerin değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 30 gün içinde (13 Ekim 2018’e kadar) tarafların belirleyeceği kur üzerinden Türk Lirasına çevrilmesini öngörmektedir. Ancak sözleşmelerin dönüşümünde uygulanacak usul ve esasların belirtildiği ilk Tebliğ 6 Ekim 2018’de, bu tebliğde değişikliğe gidilerek yayımlanan ikinci ve son tebliğ ise 16 Kasım 2018’de Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Yani kararda Türk parası cinsinden yapılacak yeni sözleşme için öngörülen 30 günlük süre, yayımlanan tebliğ tarihlerine göre yeterli gözükmemektedir. Ayrıca sözleşme taraflarının bu tarihlere birbirlerine uzak mesafelerde

(yurtdışı-yurtiçi) bulunabileceği ihtimali de unutulmamalıdır. Bu bakımdan Karar'dan önce mevcut olan sözleşmelerin Türk Lirasına dönüşümüne yıl sonuna kadar (31.12.2018) süre verilmesi karara uyumun artırması ve kafa karışıklıklarının giderilmesi hususunda yardımcı olacaktır.

2-Kur Sorunu: Düzenlemeden önce yürürlükte olan sözleşmelerin Türk parasına çevrilmesinde kullanılacak kur'un, tarafların anlaşamaması durumunda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2 Ocak 2018 tarihli efektif satış kurunun dikkate alınacaktır. Bu bağlamda dönüşüm için tebliğ ile belirlenen kurun, sözleşme taraflarını ortak paydada buluşturma özelliğinin bulunması önem arz etmektedir.

Döviz kurunda yaşanan dalgalanmaların neticesi olarak Türk Lirası cinsinden sözleşme yapmanın öngörülemez maliyeti ortadayken, alacaklı tarafın çıkarına bariz şekilde ters gelecek kurun dikkate alınması sağlıklı olmayacaktır. Tebliğ ile belirlenen kur'un bir diğer olumsuz tarafı da sözleşmenin borçlu tarafına ilham vererek farklı bir kur üzerinden sözleşme yapmaya yanaşmayacak olmasıdır. Kur'un tamamen tarafların anlaşmasına bırakılmış olması veya düzenlemenin yürürlüğe girdiği yakın bir tarih kur'unun baz alınması daha isabetli olabilecektir. Böylelikle mevcut sözleşmelerin Türk Lirasına dönüşümünde, sözleşme taraflarının çıkar çatışmasına girmesi engellenecek ve anlaşmazlıkların yargıya intikal etmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

3-Dövizli Maliyet Sorunu: Ekonomideki döviz dalgalanmasını bertaraf etmek adına yapılan söz konusu düzenleme, özellikle maliyetleri veya borçlanmaları döviz cinsinden olan işletmeler açısından sıkıntı doğurabilecektir. Düşünün ki Türkiye'de yerleşik kişi, döviz kredisi kullanarak edindiği gayrimenkulünü kiralarken daha önce düzenlemiş olduğu döviz cinsinden sözleşmesini Türk Lirasına çevirecek olsun. Bu durumda bulunan mülk sahibi kurdaki değişim nedeniyle ödemelerinde yaşayacağı tüm sıkıntıyı tek taraf-

lı olarak üstlenmiş olacaktır. Dolayısıyla, örnek olaydaki gibi döviz finansmanı veya maliyeti ile idame edilen işletmeler, kur riskini hep enlelerinde hissedeceklerdir. Son yayımlanan tebliğde döviz maliyetli eser sözleşmelerine istisna tanınmıştır. Belki diğer sözleşme türleri için de döviz cinsi ödemelerini birebir aldığı döviz ile karşılayacak olan kişilere/işletmelere durumun ispat ve ibrazı ile beraber istisnai bir ayrıcalık tanınması, düzenlemenin ticari icaplara uygun hale gelmesini sağlayacaktır.

SONUÇ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 12.09.2018 tarih ve 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile; Türkiye'de yerleşik kişilerin, kendi aralarında düzenledikleri bazı sözleşmelerde, 13 Eylül 2018 tarihinden itibaren sözleşme bedelinin Türk Lirası olarak belirlenmesi zorunlu olmuştur. Karar'la ayrıca, daha önce akdedilmiş yürürlükteki sözleşmelerdeki döviz cinsinden kararlaştırılmış bedellerinde 13 Eylül 2018 tarihinden itibaren 30 gün içinde (13 Ekim 2018'e kadar) Türk parası olarak taraflarca yeniden belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Söz konusu kararın akabinde 16 Kasım 2018 tarihinde yayımlanan son Tebliğ'de (Tebliğ No: 2018-32/52'in mülga 8 inci maddesi), dövizle sözleşme yasağı hükümlerinin hangi sözleşmelere uygulanacağı, hangi sözleşmelerin ise istisna tutulduğu, yürürlükteki sözleşmelerin Türk Lirasına dönüşümlerinin ne şekilde ve hangi kur üzerinden yapılacağına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir.

Çalışmamızın önceki bölümlerinde 2018-32/52 sayılı Tebliğ hükümlerine yer verilirken tebliğ ile belirlenmemiş hususlardan;

- İdare tarafından aksine bir düzenleme yapılmadığı müddetçe, mevcut sözleşmelerin 13 Ekim 2018 tarihine kadar Türk Lirasına dönüşümü neticesinde, daha önce düzen-

lendiği tarihte damga vergisine tabi tutulmuş sözleşme bedelinde, değişikliğe ilişkin sözleşmenin düzenlendiği tarih itibarıyla artış meydana gelirse, artan miktar üzerinden 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa göre damga vergisi ödeneceği,

- 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanunun cezalara ilişkin 3. maddesinden hareketle, Cumhurbaşkanı Kararı ile düzenlenen yasağa uyulmaması halinde tarafların idari para cezası ile cezalandırılacağı ve
- Dövizle sözleşme yasağı düzenlemesinin yürürlüğe girmeden önce (13 Eylül'den önce) akdedilmiş sözleşmeler açısından gündeme gelen tarafların 3 temel sorunu konuları üzerinde durulmuştur. Bu 3 temel sorun;

1- Süre Sorunu,

2- Kur Sorunu,

3- Dövizli Maliyet Sorunu,

konu başlıkları ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Düzenleme ile asıl amaç, Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarındaki işlemlerde döviz kullanımını azaltarak yerli paranın kıymetini korumak ve kurda yaşanan dalgalanmayı durdura-

rak dövizli baskılamaktır. Bu sebeple ulaşılmak istenen hedefe etkili bir şekilde gidebilmek için, kur riskini sözleşmenin tarafları arasında eşit dağıtmaya çalışarak kişilerin/işletmelerin mağduriyetlerine yol açmamak gerekir. Böylelikle sözleşme taraflarının düzenlemeye uyumunu en asgari düzeyde sağlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun
- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar
- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/52)
- 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu
- 35 seri No.lu Damga Vergisi Genel Tebliği
- 22.11.2018 tarih ve DV-22/2018-1 sayılı Damga Vergisi Sirküleri/22
- <https://www.hazine.gov.tr/mali-sektorlerle-iliskiler-ve-kambiyo-mevzuati>
- <https://hazine.gov.tr/sikca-sorulan-sorular-dovize-endeekli-sozlesmeler?type=icon>
- <http://www.tcmb.gov.tr/kur-lar/201801/02012018.xml>